

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК

REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2026-yil 1-son

VOLUME 10 / ISSUE 1 / 2026

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2025.10.1](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS.2025.10.1)

ISSN 2181-919X

E-ISSN 2181-1148

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS)

Crossref

Content
Registration

**MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK
UNIVERSITETI**

"Yuridik fanlar axborotnomasi –
Вестник юридических наук – Review
of law sciences" huquqiy ilmiy-amaliy
jurnali O'zbekiston matbuot va axborot
agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda
0931-sonli guvohnoma bilan davlat
ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy
ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi
huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi
jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat
yuridik universitetiga tegishli. Barcha
huquqlar himoyalangan. Jurnal material-
laridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish
muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:

O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev,
Y. Yarmolik,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova,
X. Yuldasheva

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi

№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 2026-yil 25-martda
bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 23,5
Adadi: 100. Buyurtma: № 46.

Bosmaxona litsenziyasi

29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI**BOSH MUHARRIR**

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

MAS'UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot markazi direktori

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

Y. Kanyazov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo'lim boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To'xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma'mun – Islam Negeri universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi Yuridik ta'lim va sud-ekspertiza boshqarmasi boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

I. Ergashev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasida dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Raximov – Toshkent davlat yuridik universiteti Tadqiqot markazi boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho'basi mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Kadirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basi professori, pedagogika fanlari nomzodi

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев,
Е. Ярмолик,
М. Шарифова,
Ш. Бекназарова,
Х. Юлдашева

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
25.03.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 23,5. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 46.

Лицензия типографии

от 29.11.2023 № 174626.

Отпечатано в типографии

Ташкентского государственного
юридического университета.

100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор Ташкентского государственного юридического университета по научной работе и инновациям, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – директор Редакционно-издательского центра Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Е. Канъязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмун – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – начальник управления юридического образования и судебной экспертизы Министерства юстиции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

И. Эргашев – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ж. Нематов – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аммижонов – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – начальник Центра исследований Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – заведующий сектором судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

О. Нарзуллаев – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кадирова – и.о. профессора сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – и.о. профессора сектора права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – профессор сектора узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

“Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences” legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

E. Mustafaev,
E. Yarmolik,
M. Sharifova,
Sh. Beknazarova,
Kh. Yuldasheva

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Publishing department address:

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 25.03.2026.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 23,5.

Units: 100. Order: № 46.

Printing house license

№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

B. Xodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Director of the Publishing and Editorial Center of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences, Doctor of Law, Professor

U. Tuxtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Head of the Department of Legal Education and Forensic Examination of the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

I. Ergashev – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rakhimov – Head of the Research Center of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Head of the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Doctor of Law, Associate Professor

M. Kadirova – Acting Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Acting Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

MUNDARIJA

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA’MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 11 **ALLAMBAYEV JAVLONBEK RUSTAMOVICH**
Ma’muriy huquqbuzarlik to’g’risidagi ishlarni ko’rib chiqishda ma’muriy ogohlantirish jazosini qo’llash istiqbollari
- 21 **SULTANOV RAHMON AVALBOYEVICH**
Oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlashda davlat boshqaruvini raqamlashtirish

---

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 28 **G’ULOMOV AKMALJON SHUKURILLAYEVICH**
Yangi Fuqarolik kodeksida “farqlash qobiliyati”ni mustahkamlash zaruriyati
- 34 **INOYATOVA SOXIBA FAZILOVNA**
Fuqarolik huquqlarini himoya qilishning fuqarolik huquqi kategoriyasi sifatidagi tizimli talqini
- 50 **MAMADIYEV ABROR ABDURAXMON O’G’LI**
Kompensatsiyaning fuqarolik-huquqiy tabiatiga oid ilmiy qarashlar

---

12.00.04 – FUQAROLIK PROTSESSUAL HUQUQI. IQTISODIY PROTSESSUAL HUQUQI. HAKAMLIK JARAYONI VA MEDIATSIYA

- 60 **ODILOVA SITORA BOBIR QIZI**
Sud amaliyotida protsessual muddatlar buzilishi va sud qarorlarini bekor qilish

---

12.00.06 – TABIIY RESURLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

- 69 **NISHONOV ABDULLOH UBAYDULLOH O’G’LI**
Muhofaza zonalarini hududidagi yer uchastkalaridan foydalanishning huquqiy tartibini takomillashtirish

---

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

- 79 **JUMANIYOZOVA ZARNIGOR MAXAMMADI QIZI**
Odam savdosi jinoyatining obyekti va predmeti: jinoyat-huquqiy tahlil

---

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

- 90 **MADAMINOVA DURDONA ISKANDAROVNA**
Migratsion jarayonlarni huquqiy tartibga solish muammolari: AQSH misolida
- 105 **MUSAYEV DJAMALIDDIN KAMALOVICH**
Giyohvandlikka qarshi kurashish xavfsizligi strategiyalarida sun’iy intellektning innovatsion algoritmlari
- 113 **MAXAMATOV MAXMUD MAXAMATAMINOVICH**
Shaxsga doir ma’lumotlarni himoya qilishning zamonaviy tendensiyalari va O’zbekiston qonunchiligini takomillashtirish istiqbollari
- 122 **XODJAYEVA AZIZA BAXTIYOROVNA**
Barqaror qishloq xo’jaligini xalqaro huquqiy tartibga solish: O’zbekistonda FAO va IFAD modeli
- 131 **XOLMIRZAYEVA SHOXISTA ARZIQUL QIZI**
Migratsiya bo’yicha xalqaro tashkilot doirasida noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashish masalalari

---

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

- 139 **MIRZAYEV RAHMATULLA IBODULLAYEVICH**
Korrupsiyaga qarshi kurashish sohasida sun'iy intellektni joriy etishning tashkiliy omillari
- 150 **MUSASHAYXOV KARIMJON XUSANXANOVICH**
Professional sport sohasidagi ma'muriy boshqaruv jarayonlarida korrupsiyaviy omillar: muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari
- 159 **AHMADOV ALIMARDON AXMADOVICH**
Aktivlarni qaytarish va korrupsiyani idrok qilish indeksi o'rtasidagi bog'liqlik: Yaponiya tajribasi hamda O'zbekistonda qo'llash imkoniyati

---

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

- 175 **MUHITDINOVA FIRYUZA ABDURASHIDOVNA, MAMASOLIYEV SAIDAKMAL SAIDAKBAROVICH**
Inson huquqlari avlodlari nazariyasining rivojlanishi: an'anaviy huquqlardan raqamli huquqlarga o'tish masalalari
- 186 **ODILOV JAMSHID BOBIRMIRZO O'G'LI**
Inson ekologik huquqlarini ta'minlashning xalqaro huquqiy jihatlari
-
- 195 **RUZINAZAROV SHUXRAT NURALIYEVICH**
Ilm va adolatga sodiqligi bilan e'zoz topgan huquqshunos (Mamlakat Vosiqovaning yorqin xotirasiga bag'ishlanadi)

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО.
ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

11 **АЛАМБАЕВ ЖАВЛОНБЕК РУСТАМОВИЧ**

Перспективы применения предупреждения как меры административного наказания при рассмотрении дел об административных правонарушениях

21 **СУЛТАНОВ РАХМОН АВАЛБОВИЧ**

Цифровизация государственного управления в обеспечении продовольственной безопасности

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО.
МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

28 **ГУЛОМОВ АКМАЛЖОН ШУКУРИЛЛАЕВИЧ**

Необходимость закрепления «способности к различению» в новом Гражданском кодексе

34 **ИНОЯТОВА СОХИБА ФАЗИЛОВНА**

Системное осмысление защиты гражданских прав как категории гражданского права

50 **МАМАДИЕВ АБРОР АБДУРАХМОН УГЛИ**

Научные взгляды на гражданско-правовую природу компенсации

12.00.04 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО.
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО. АРБИТРАЖ И МЕДИАЦИЯ

60 **ОДИЛОВА СИТОРА БОБИР КИЗИ**

Нарушение процессуальных сроков в судебной практике и отмена судебных решений

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

69 **НИШОНОВ АБДУЛЛОХ УБАЙДУЛЛОХ УГЛИ**

Совершенствование правового режима использования земельных участков в границах охранных зон

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВ

79 **ЖУМАНИЁЗОВА ЗАРНИГОР МАХАММАДИ КИЗИ**

Объект и предмет преступления торговли людьми: уголовно-правовой анализ

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

90 **МАДАМИНОВА ДУРДОНА ИСКАНДАРОВНА**

Проблемы правового регулирования миграционных процессов: на примере США

105 **МУСАЕВ ДЖАМАЛИДДИН КАМАЛОВИЧ**

Инновационные алгоритмы искусственного интеллекта в стратегиях антинаркотической безопасности

113 **МАХАМАТОВ МАХМУД МАХАМАТАМИНОВИЧ**

Современные тенденции защиты персональных данных и перспективы совершенствования законодательства Узбекистана

122 **ХОДЖАЕВА АЗИЗА БАХТИЁРОВНА**

Международно-правовое регулирование устойчивого сельского хозяйства: модель FAO и IFAD в Узбекистане

131 **ХОЛМИРЗАЕВА ШОХИСТА АРЗИКУЛ КИЗИ**

Вопросы противодействия незаконной миграции в рамках Международной организации по миграции

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

139 **МИРЗАЕВ РАХМАТУЛЛА ИБОДУЛЛАЕВИЧ**

Организационные факторы внедрения искусственного интеллекта в сфере противодействия коррупции

150 **МУСАШАЙХОВ КАРИМЖОН ХУСАНХАНОВИЧ**

Коррупционные факторы в процессах административного управления в сфере профессионального спорта: проблемы и пути их устранения

159 **АХМАДОВ АЛИМАРДОН АХМАДОВИЧ**

Взаимосвязь между возвратом активов и индексом восприятия коррупции: опыт Японии и перспективы применения для Узбекистана

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

175 **МУХИТДИНОВА ФИРЮЗА АБДУРАШИДОВНА, МАМАСОЛИЕВ САИДАКМАЛ САИДАКБАРОВИЧ**

Развитие теории поколений прав человека: проблемы перехода от традиционных прав к цифровым

186 **ОДИЛОВ ЖАМШИД БОБИРМИРЗО УГЛИ**

Международно-правовые аспекты обеспечения экологических прав человека

---

195 **РУЗИНАЗАРОВ ШУХРАТ НУРАЛИЕВИЧ**

Юрист, удостоенный признания за преданность науке и справедливости (посвящается светлой памяти Мамлакат Восиковой)

CONTENTS

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

- 11 **ALLAMBAEV JAVLONBEK RUSTAMOVICH**
Prospects for the application of an administrative warning penalty when considering cases of administrative offenses
- 21 **SULTANOV RAHMON AVALBOYEVICH**
Digitalization of public administration in ensuring food security

---

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 28 **GULOMOV AKMALJON SHUKURILLAYEVICH**
The necessity of strengthening “Discernment capacity” in the new Civil Code
- 34 **INOYATOVA SOKHIBA FAZILOVNA**
Systematic reflection of civil rights protection as a category of civil law
- 50 **MAMADIEV ABROR ABDURAKHMOM UGLI**
Scientific views on the civil-legal nature of compensation

12.00.04 – CIVIL PROCEDURAL LAW. ECONOMIC PROCEDURAL LAW. ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

- 60 **ODILOVA SITORA BOBIR KIZI**
Violation of procedural time limits in judicial practice and the annulment of court decisions

---

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

- 69 **NISHONOV ABDULLOH UBAYDULLOH UGLI**
Improvement of the legal procedure for the use of land plots in the territory of protected zones

---

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

- 79 **JUMANIYOZOVA ZARNIGOR MAKHAMMADI KIZI**
The object and subject of human trafficking: a criminal-legal analysis

---

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

- 90 **MADAMINOVA DURDONA ISKANDAROVNA**
Problems of legal regulation of migration processes: the example of the USA
- 105 **MUSAEV DJAMALIDDIN KAMALOVICH**
Innovative artificial intelligence algorithms in anti-drug security strategies
- 113 **MAKHAMATOV MAKHMUD MAKHAMATAMINOVICH**
Modern trends in personal data protection and prospects for improving the legislation of Uzbekistan
- 122 **KHODJAEVA AZIZA BAKHTIYOROVNA**
International legal regulation of sustainable agriculture: the FAO and IFAD model in Uzbekistan
- 131 **XOLMIRZAYEVA SHOHKISTA ARZIQL KIZI**
Issues of combating illegal migration within the framework of the international organization for migration

---

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

- 139 **MIRZAEV RAHMATULLA IBODULLAYEVICH**
Organizational factors of implementing artificial intelligence in the field of anti-corruption
- 150 **MUSASHAYKHOV KARIMJON KHUSANKHANOVICH**
Corruption factors in administrative management processes in the field of professional sports: problems and ways to eliminate them
- 159 **AHMADOV ALIMARDON AKHMADOVICH**
The nexus between asset recovery and corruption perceptions index: Japan’s experience and implications for Uzbekistan

---

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

- 175 **MUKHITDINOVA FIRYUZA ABDURASHIDOVNA, MAMASOLIYEV SAIDAKMAL SAIDAKBAROVICH**
Development of the human rights generation theory: issues of transition from traditional rights to digital rights
- 186 **ODILOV JAMSHID BOBIRMIRZO UGLI**
International legal aspects of ensuring human environmental rights
-
- 195 **RUZINAZAROV SHUKHRAT NURALIYEVICH**
A Jurist Honored for Her Commitment to Science and Justice
(Dedicated to the bright memory of Mamlakat Vosiqova)

Kelib tushgan / Получено / Received: 09.02.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 26.02.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 25.03.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.rols.2025.10.1./FAEQ8427>

UDC: 343.431(045)(575.1)

ODAM SAVDOSI JINOYATINING OBYEKTI VA PREDMETI: JINOYAT-HUQUQIY TAHLIL

Jumaniyozova Zarnigor Maxammadi qizi,
Toshkent davlat yuridik universiteti
tayanch doktoranti

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-6773-1084>
e-mail: zarnigorjumaniyozova@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqola odam savdosi jinoyatining obyekti va predmetini jinoyat-huquqiy nuqtayi nazardan kompleks tahlil qilishga bag'ishlangan. Tadqiqotda odam savdosi zamonaviy jamiyatda inson huquq va erkinliklariga jiddiy tahdid soluvchi murakkab ijtimoiy-huquqiy hodisa sifatida baholanadi. Muallif jinoyat huquqi nazariyasidagi obyekt va predmet tushunchalarining mohiyatini yoritib, ularni odam savdosi bilan bog'liq jinoyat tarkibi misolida izchil tadqiq etadi. Maqolada ushbu jinoyatning bevosita obyekti – insonning shaxsiy erkinligi, sha'ni, qadr-qimmatini hamda daxlsizligini ta'minlovchi ijtimoiy munosabatlar ekani asoslab berilgan. Shuningdek, jinoyat predmeti doirasida jabrlanuvchining huquqiy maqomi, uning irodasi hamda roziligi masalalarining qilmishni kvalifikatsiya qilishdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Tadqiqot jarayonida milliy qonunchilik normalari, sud amaliyoti materiallari va xalqaro huquqiy hujjatlar qiyosiy tahlil qilingan. Muallif tomonidan huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirish hamda profilaktika choralarini kuchaytirishga qaratilgan ilmiy xulosalar va takliflar ilgari surilgan. Tadqiqot natijalari odam savdosiga qarshi kurashish mexanizmlarini rivojlantirish, jinoyatlarni to'g'ri kvalifikatsiya qilish, jabrlanuvchilar huquqlarini samarali himoya qilish hamda qonunchilikni izchil takomillashtirishda muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqola ilmiy tadqiqotlar uchun metodologik manba bo'lib xizmat qiladi hamda soha mutaxassislari uchun muhim amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: jinoyat tarkibi, jinoyat obyekti, jinoyat predmeti, odam savdosi, shaxs erkinligi, inson qadr-qimmatini, jinoyat-huquqiy tahlil

ОБЪЕКТ И ПРЕДМЕТ ПРЕСТУПЛЕНИЯ ТОРГОВЛИ ЛЮДЬМИ: УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ

Жуманиёзова Зарнигор Махаммади кизи,
базовый докторант

Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. Данная статья посвящена комплексному уголовно-правовому анализу объекта и предмета преступления торговли людьми. В исследовании торговля людьми рассматривается как сложное социально-правовое явление, представляющее серьёзную угрозу правам и свободам человека в современном обществе. Автор раскрывает сущность понятий объекта и предмета преступления в теории уголовного права и последовательно исследует их применительно к составу преступления торговли людьми. В статье обосновывается, что

непосредственным объектом данного преступления являются общественные отношения, обеспечивающие личную свободу, честь, достоинство и неприкосновенность человека. Кроме того, в рамках анализа предмета преступления рассматриваются вопросы правового статуса потерпевшего, а также значение его воли и согласия при квалификации деяния. В ходе исследования проведён сравнительный анализ норм национального законодательства, материалов судебной практики и международных правовых актов. Автором выдвинуты научные выводы и предложения, направленные на совершенствование правоприменительной практики и усиление профилактических мер. Результаты исследования имеют важное теоретическое и практическое значение для развития механизмов противодействия торговле людьми, правильной квалификации преступлений, эффективной защиты прав потерпевших и последовательного совершенствования законодательства. Статья может служить методологической основой для дальнейших научных исследований и содержит практические рекомендации для специалистов в данной сфере.

Ключевые слова: состав преступления, объект преступления, предмет преступления, торговля людьми, личная свобода, человеческое достоинство, уголовно-правовой анализ

THE OBJECT AND SUBJECT OF HUMAN TRAFFICKING: A CRIMINAL-LEGAL ANALYSIS

Jumaniyozova Zarnigor Makhammad kizi,

Basic Doctoral Student at Tashkent State University of Law

Abstract. This article is devoted to a comprehensive analysis of the object and subject of human trafficking from a criminal-legal point of view. In the study, human trafficking is assessed as a complex socio-legal phenomenon that poses a serious threat to human rights and freedoms in modern society. The author illuminates the essence of the concepts of object and subject in the theory of criminal law, consistently investigating them on the example of the crime of human trafficking. The article substantiates that the direct object of this crime is the social relations that ensure the personal freedom, honor, dignity, and inviolability of a person. Also, within the framework of the subject of the crime, the legal status of the victim and the significance of issues of his will and consent in the qualification of the act are considered. In the course of the research, a comparative analysis of the norms of national legislation, materials of judicial practice, and international legal documents was carried out. The author put forward scientific conclusions and proposals aimed at improving law enforcement practice and strengthening preventive measures. The research results have important theoretical and practical significance in the development of mechanisms for combating human trafficking, the correct qualification of crimes, the effective protection of the rights of victims, and the consistent improvement of legislation. This article serves as a methodological resource for scientific research and contains important practical recommendations for specialists in the field.

Keywords: corpus delicti, crime object, crime subject, human trafficking, personal freedom, human dignity, criminal-legal analysis

Kirish

Odam savdosi bugungi kunda nafaqat alohida davlatlar, balki butun jahon hamjamiyati oldida turgan eng murakkab va xavfli jinoyatlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda (UNODC, 2022). Ushbu jinoyat turi insonni tovar sifatida ko'rishga asoslangan bo'lib, shaxs erkinligi, sha'ni, qadr-qimmatini va daxl-

sizligiga bevosita tajovuz qiladi (Gallagher, 2017). Shu sababli ham odam savdosi jinoyati inson huquqlariga qarshi qaratilgan eng og'ir xatti-harakatlardan biri sifatida xalqaro darajada qoralangan. Globalizatsiya jarayonlari, migratsiya oqimlarining kuchayishi, ijtimoiy tengsizlik va axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi ushbu jinoyatning

yangi shakllarini yuzaga keltirmoqda (Shelley, 2018). Natijada odam savdosi yashirin, murakkab va ko'p bosqichli mexanizmga ega bo'lgan transmilliy jinoyatga aylanib bormoqda. Milliy darajada ham odam savdosi bilan bog'liq jinoyatlar jamiyat xavfsizligiga, fuqarolarning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklariga jiddiy tahdid tug'diradi (Republic of Uzbekistan, 2024). Insonning majburiy mehnatga jalb qilinishi, jinsiy ekspluatatsiya, noqonuniy organ savdosi yoki boshqa shakllarda ekspluatatsiya qilinishi shaxsning huquqiy maqomini inkor etish bilan barobar bo'lib, uni huquq subyekti emas, balki muomala obyektida sifatida ko'rishga olib keladi. Bu esa nafaqat jinoyat sodir etilgan shaxsning shaxsiy hayotiga, balki butun jamiyatning axloqiy va huquqiy qadriyatlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu jihatdan odam savdosi jinoyatini to'g'ri tushunish va unga nisbatan samarali jinoyat-huquqiy choralarni qo'llash jinoyat tarkibining barcha elementlarini aniq belgilashni talab etadi. Ayniqsa, jinoyatning obyekt va predmeti masalalari nazariy jihatdan to'liq va bir xil talqin qilinmagani amaliyotda turli muammolarni keltirib chiqarmoqda. Jinoyatni malakalash jarayonida obyekt va predmetini chalkashtirish, ularni noto'g'ri belgilash sud-tergov faoliyatida xatolarga olib kelishi, ba'zan esa adolatli jazolashga to'sqinlik qilishi mumkin. Shu bois mazkur masalaning chuqur ilmiy tahlili dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi odam savdosi jinoyatining obyekt va predmetini jinoyat-huquqiy nuqtayi nazardan kompleks tahlil qilish, ularning o'zaro nisbatini aniqlashtirish hamda nazariy va amaliy jihatdan asoslantirilgan xulosalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida jinoyat obyekt tushunchasining umumiy nazariy asoslari ko'rib chiqilib, ular odam savdosi jinoyatiga tatbiqan talqin etilgan. Shuningdek, jinoyat predmeti masalasida mavjud ilmiy qarashlar tahlil qilinib, odam savdosi tarkibida predmetning o'ziga xos xususiyatlari yoritib

berilgan. Maqolada qo'yilgan asosiy masala odam savdosi jinoyatida aynan qaysi ijtimoiy munosabatlar jinoyatning bevosita obyekt sifatida zararlanayotgani hamda inson shaxsining ushbu jinoyatda jinoyat predmeti sifatida qaralishi mumkin yoki mumkin emasligi masalasiga aniqlik kiritishdir. Mazkur masalani hal etish jinoyat tarkibini to'g'ri aniqlash, qilmishni to'g'ri malakalash hamda qonunchilikni takomillashtirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Jinoyat huquqi nazariyasida jinoyat obyekt va predmeti masalalari ko'plab olimlar tomonidan tadqiq qilingan bo'lsa-da, odam savdosi jinoyatiga nisbatan ushbu tushunchalarning qo'llanishi yuzasidan bir xil yondashuv mavjud emas. Ayrim mualliflar odam savdosi jinoyatining asosiy obyekt sifatida shaxs erkinligini ko'rsatgan bo'lsa, boshqalar inson sha'ni va qadr-qimmatini asosiy huquqiy boylik sifatida e'tirof etadi. Yana bir guruh tadqiqotchilar esa ushbu jinoyatda bir nechta ijtimoiy munosabatlar majmuasi zararlanadi, deb hisoblaydi. Jinoyat predmeti masalasida esa bahslar yanada murakkab tus oladi. An'anaviy jinoyat huquqi nazariyasida jinoyat predmeti moddiy dunyo predmetlari bilan bog'liq deb qaralsa-da, odam savdosi kabi jinoyatlarda insonning o'zi jinoyat predmetiga aylanishi mumkinligi haqidagi fikrlar paydo bo'lgan. Bunday yondashuv esa shaxsning huquqiy maqomi, uning huquq subyekti sifatidagi o'rni va jinoyat huquqidagi fundamental tamoyillar bilan bog'liq murakkab nazariy masalalarni yuzaga keltiradi. Shu sababli mazkur maqolada mavjud ilmiy qarashlar tanqidiy tahlil qilinib, odam savdosi jinoyatining obyekt va predmetini aniq ajratib ko'rsatishga qaratilgan yondashuv taklif etiladi. Bu esa jinoyat huquqi nazariyasini boyitish bilan birga, amaliy faoliyatda ham yagona va asoslangan yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladi.

Odam savdosi zamonaviy jinoyat huquqida inson shaxsiga qarshi qaratilgan eng og'ir va murakkab jinoyatlardan biri sifatida e'tirof

etiladi (UNODC, 2022). Ushbu jinoyatning o'ziga xosligi shundaki, unda inson shaxsining erkinligi, daxlsizligi va huquqiy maqomi to'g'ridan to'g'ri tajovuz obyekti bo'lib xizmat qiladi. Odam savdosi nafaqat alohida shaxs manfaatlariga, balki jamiyatning huquqiy va axloqiy asoslariga ham putur yetkazadi. Milliy jinoyat qonunchiligida odam savdosi mustaqil jinoyat tarkibi sifatida belgilangan bo'lib, u shaxsni aldash, zo'rlik ishlatish yoki boshqa noqonuniy usullar orqali yollash, tashish, topshirish, yashirish yoki qabul qilish kabi harakatlar orqali ekspluatatsiya qilishga qaratilgan xatti-harakatlarni qamrab oladi (Republic of Uzbekistan, 2024). Bu yerda ekspluatatsiya tushunchasi keng mazmunga ega bo'lib, majburiy mehnat, jinsiy ekspluatatsiya, qullikka tenglashtirilgan holatlar yoki inson a'zolaridan foydalanish kabi shakllarni o'z ichiga oladi (UNODC, 2023). Mazkur jinoyatning ijtimoiy xavfliligi aynan shaxsni o'z irodasiga zid ravishda boshqarish, undan foyda olish va uni huquqiy himoyadan mahrum etish bilan bog'liq. Odam savdosi jinoyatining huquqiy tavsifida xalqaro huquq normalari ham muhim o'rin tutadi. Inson savdosiga qarshi kurashish bo'yicha xalqaro hujjatlar ushbu jinoyatni inson huquqlarini qo'pol ravishda buzuvchi transmilliy jinoyat sifatida baholaydi (UN General Assembly, 2000). Xalqaro darajadagi yondashuvlarda ham asosiy e'tibor shaxs erkinligi va inson qadr-qimmatini himoya qilishga qaratilgan bo'lib, bu milliy qonunchilikdagi normalar bilan uzviy bog'liqdir (Gallagher, 2017). Shu sababli odam savdosini jinoyat-huquqiy jihatdan tavsiflashda nafaqat ichki huquq normalari, balki xalqaro standartlar ham hisobga olinishi lozim. Jinoyat tarkibi nazariyasi nuqtayi nazaridan odam savdosi murakkab tarkibli jinoyatlar sirasiga kiradi. Unda bir vaqtning o'zida bir necha ijtimoiy munosabatlarga tajovuz sodir bo'lishi mumkin. Mazkur jinoyatda shaxsning erkin harakatlanish huquqi, mehnat qilish erkinligi, shaxsiy daxlsizligi, sha'ni va qadr-qimmatini bilan bog'liq munosabatlar buziladi

(Shelley, 2018). Shu bois odam savdosi jinoyatini to'g'ri talqin qilishda jinoyat tarkibining barcha elementlarini, xususan, obyekt va predmetini aniq ajratish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Odam savdosi jinoyatini boshqa o'xshash jinoyatlardan farqlash ham aynan uning huquqiy tavsifini chuqur anglashni talab etadi. Masalan, noqonuniy ozodlikdan mahrum qilish, odam o'g'irlash yoki majburiy mehnatga jalb qilish jinoyatlari bilan tashqi o'xshashliklar mavjud bo'lsa-da, odam savdosida asosiy urg'u shaxsni ekspluatatsiya qilish maqsadida muomala obyekti sifatida ko'rishga qaratilgan harakatlarga beriladi. Bu esa jinoyatning ijtimoiy xavfliligini yanada oshiradi. Shunday qilib, odam savdosi jinoyatining umumiy huquqiy tavsifi shuni ko'rsatadiki, ushbu jinoyat inson shaxsining asosiy huquq va erkinliklariga qarshi qaratilgan bo'lib, uning tarkibini to'g'ri aniqlashda jinoyatning obyekti va predmeti masalalarini alohida va chuqur tahlil qilish zarur.

Metodlar

Mazkur tadqiqot jinoyat-huquqiy hodisalarni nazariy va amaliy jihatdan o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda tizimli tahlil, qiyosiy-huquqiy yondashuv va normativ-huquqiy manbalarni o'rganish metodlaridan foydalanildi. Tizimli tahlil usuli odam savdosi jinoyatining obyekti va predmeti o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash imkonini berdi. Qiyosiy-huquqiy metod orqali xalqaro huquq normalari va milliy jinoyat qonunchiligi o'rtasidagi yondashuvlar solishtirildi. Normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish esa jinoyat tarkibining mazkur elementlarini amaldagi qonunchilik doirasida talqin qilishga xizmat qildi.

Jinoyat huquqi nazariyasida jinoyat obyekti tushunchasi jinoyat tarkibining asosiy elementlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. Jinoyat obyekti deganda jinoyat sodir etilishi natijasida zarar yetkaziladigan yoki zarar yetkazish xavfi ostida qoladigan ijtimoiy munosabatlar tushuniladi (Zirogiannis, 2020). Mazkur tushuncha jinoyatning ijtimoiy mohiyatini ochib berishga xizmat qiladi,

chunki har qanday jinoyat, avvalo, jamiyat tomonidan muhofaza qilinadigan muayyan ijtimoiy boyliklarga tajovuzdir. Nazariy jihatdan jinoyat obyektlari bir necha darajaga bo'linadi. Umumiy obyekt sifatida jinoyat qonuni bilan himoya qilinadigan barcha ijtimoiy munosabatlar majmui qaraladi. Maxsus obyekt esa muayyan turdagi jinoyatlar bilan bog'liq bo'lgan bir guruh ijtimoiy munosabatlarni ifodalaydi. Bevosita obyekt esa konkret jinoyat sodir etilganda to'g'ridan to'g'ri zarar ko'radigan yoki zarar ko'rish xavfi ostida qoladigan ijtimoiy munosabatlardir. Aynan bevosita obyekt jinoyatni boshqa turdosh jinoyatlardan ajratishda muhim mezon bo'lib xizmat qiladi (Weitzer, 2021). Jinoyat obyekti masalasining to'g'ri hal etilishi jinoyatning huquqiy mohiyatini aniqlash, uni malakalash va adolatli jazo tayinlash jarayonida alohida ahamiyatga ega. Agar jinoyatning qaysi ijtimoiy munosabatlarga qarshi qaratilgani noto'g'ri aniqlansa, jinoyatning huquqiy bahosi ham noto'g'ri berilishi mumkin (Gallagher, 2017). Shu sababli jinoyat obyekti masalasi jinoyat huquqi nazariyasida doimo markaziy o'rinda turadi. Odam savdosi jinoyatiga nisbatan jinoyat obyekti masalasi yanada murakkab tus oladi. Chunki mazkur jinoyatda bir vaqtning o'zida bir necha turdagi ijtimoiy munosabatlarga tajovuz sodir bo'ladi. Eng avvalo, bu jinoyat shaxs erkinligi bilan bog'liq munosabatlarga zarar yetkazadi. Insonning erkin harakatlanish, yashash joyini tanlash, mehnat faoliyatini mustaqil belgilash huquqi odam savdosi jarayonida amalda cheklanadi yoki butunlay inkor etiladi (Allain, 2018). Shu bilan birga, insonning sha'ni va qadr-qimmati ham tahqirlanadi, chunki u muomala obyekti sifatida ko'riladi (Bales, 2016). Nazariy adabiyotlarda jinoyat obyekti sifatida faqat bitta asosiy ijtimoiy munosabatni ajratish yoki bir necha obyektlar majmuini ko'rsatish borasida turli yondashuvlar mavjud. Ba'zi tadqiqotchilar odam savdosining asosiy bevosita obyekti sifatida shaxs erkinligini ko'rsatadi, chunki aynan erkinlikdan mahrum etish ush-

bu jinoyatning ajralmas belgisi hisoblanadi. Boshqa olimlar esa inson sha'ni va qadr-qimmatini markaziy o'ringa qo'yadi, chunki odam savdosida insonni tovar sifatida ko'rish uning insoniy mohiyatini inkor etishga olib keladi (Van der Anker, 2019). Yana bir guruh mualliflar ushbu jinoyatda bir nechta ijtimoiy munosabatlar bir vaqtning o'zida zararlanadi, degan fikrni ilgari suradi. Shuni ta'kidlash joizki, jinoyat obyekti tushunchasi nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham muhimdir. Odam savdosi bilan bog'liq jinoyatlarni tergov qilish va sudga ko'rib chiqish jarayonida aynan qaysi ijtimoiy munosabatlar zararlangani aniqlanishi jinoyatni to'g'ri kvalifikatsiya qilishga yordam beradi (UNODC, 2022). Masalan, agar asosiy urg'u shaxs erkinligining buzilishiga qaratilsa, ushbu qilmishni shaxsni qonunga xilof ravishda ozodlikdan mahrum qilish jinoyatidan farqlash zarurati tug'iladi. Basharti, inson sha'ni va qadr-qimmati markaziy mezon sifatida e'tirof etilsa, jinoyatning huquqiy mazmuni yanada kengroq talqin qilinishini talab etadi. Demak, jinoyat obyekti tushunchasining nazariy asoslarini chuqur tahlil qilish odam savdosi jinoyatining huquqiy mohiyatini anglashda asosiy ahamiyatga ega.

Natijalar

Jinoyat obyekti nazariyasiga ko'ra, bevosita obyekt – muayyan jinoyat sodir etilishi natijasida bevosita zarar ko'radigan yoki shunday zarar ko'rish xavfi ostida qoladigan ijtimoiy munosabatlar majmuyidir (Zirotianis, 2020). Odam savdosi jinoyatining bevosita obyekti aniqlash alohida ilmiy va amaliy ahamiyatga ega, chunki bu mezon mazkur qilmishni shaxsga qarshi qaratilgan boshqa turdosh jinoyatlardan farqlashda asosiy poydevor hisoblanadi.

Odam savdosi jinoyatining bevosita obyekti sifatida, eng avvalo, shaxs erkinligi bilan bog'liq ijtimoiy munosabatlar namoyon bo'ladi. Insonning erkin harakatlanish, yashash joyini tanlash, mehnat faoliyatini mustaqil belgilash va o'z irodasiga muvofiq hayot tarzini

yuritish huquqlari mazkur jinoyat jarayonida jiddiy tarzda poymol etiladi (Allain, 2018).

Jabrlanuvchi aldov, zo'rlik ishlatish, qo'rqitish yoki boshqa g'ayriqonuniy usullar orqali o'z irodasiga zid ravishda boshqariladigan holatga tushib qoladi. Natijada uning erkinligi real mazmunda cheklanadi yoki butunlay yo'qoladi. Shu bois shaxs erkinligini odam savdosi jinoyatining markaziy (bevosita) obyekti sifatida e'tirof etish har tomonlama asoslidir. Shu bilan bir qatorda, mazkur jinoyat tarkibida insonning sha'ni va qadr-qimmatini bilan bog'liq ijtimoiy munosabatlar ham jiddiy ravishda zararlanishini ta'kidlash lozim.

Odam savdosi jarayonida inson tovar sifatida ko'riladi, undan moddiy yoki boshqa manfaat olish vositasi sifatida foydalaniladi. Bu esa shaxsning inson sifatidagi ijtimoiy qadriyatini inkor etishga olib keladi (Bales, 2016). Inson sha'ni va qadr-qimmatining tahqirlanishi odam savdosining ajralmas belgilaridan biri bo'lib, u mazkur jinoyatning ijtimoiy xavfliligini yanada oshiradi. Shu sababli ba'zi ilmiy yondashuvlarda aynan inson qadr-qimmatini ushbu jinoyatning asosiy bevosita obyekti sifatida ko'rsatiladi (Gallagher, 2017). Bundan tashqari, odam savdosi jarayonida shaxsning daxlsizligi bilan bog'liq munosabatlar ham buziladi. Jabrlanuvchi ko'pincha jismoniy yoki ruhiy zo'ravonlik ta'sirida bo'ladi, majburiy mehnatga jalb qilinadi yoki jinsiy ekspluatatsiyaga duchor etiladi. Bu holatlar shaxsning jismoniy va ruhiy yaxlitligiga zarar yetkazadi (Shelley, 2018). Shunga qaramay, ushbu munosabatlar ko'pincha qo'shimcha obyekt sifatida qaraladi, chunki odam savdosining asosiy maqsadi bevosita shaxs erkinligini cheklash orqali uni ekspluatatsiya qilishdan iborat. Nazariy jihatdan odam savdosi jinoyatining bevosita obyekti masalasida yagona yondashuvni shakllantirish zarur. Mazkur jinoyatning mohiyati shundaki, unda shaxs erkinligi buzilishi bilan birga inson sha'ni va qadr-qimmatini ham tahqirlanadi. Biroq bevosita obyektni

aniqlashda qaysi ijtimoiy munosabat birlamchi va hal qiluvchi rol o'ynashini aniqlash muhimdir. Amaliy nuqtayi nazardan shaxs erkinligi markaziy o'rinda turadi, chunki aynan erkinlikni cheklash va insonni o'z irodasiga zid ravishda boshqarish ekspluatatsiyaning asosiy sharti hisoblanadi (Weitzer, 2021). Inson qadr-qimmatini esa ushbu jarayonning ajralmas natijasi sifatida zararlanadi. Odam savdosi jinoyatining bevosita obyektni to'g'ri aniqlash jinoyatni malakalash jarayonida muhim rol o'ynaydi. Bu jinoyatni, masalan, noqonuniy ozodlikdan mahrum qilish yoki odam o'g'irlash kabi jinoyatlardan ajratishda aynan ekspluatatsiya maqsadida shaxs erkinligiga tajovuz qilinishi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi (UNODC, 2022). Shu sababli odam savdosining bevosita obyekti sifatida shaxs erkinligi bilan bog'liq ijtimoiy munosabatlar markaziy o'rinda turadi, inson sha'ni va qadr-qimmatini hamda shaxs daxlsizligi esa qo'shimcha obyekt sifatida namoyon bo'ladi. Shunday qilib, odam savdosi jinoyatining bevosita obyektni shaxs erkinligi bilan bog'liq ijtimoiy munosabatlar deb belgilash nazariy va amaliy jihatdan asosli hisoblanadi. Bu yondashuv jinoyatning huquqiy mohiyatini aniqroq ochib berish va uni to'g'ri malakalash imkonini yaratadi.

Jinoyat huquqi nazariyasida jinoyat predmeti tushunchasi jinoyat tarkibining muhim, biroq doimo ham majburiy bo'lmagan elementi sifatida qaraladi. Jinoyat predmeti deganda, jinoyat sodir etilishi jarayonida bevosita ta'sir ko'rsatiladigan moddiy dunyo predmetlari yoki muayyan qiymatga ega bo'lgan obyektlar tushuniladi (Aronowitz, 2019). Predmet jinoyat obyekti bilan chambarchas bog'liq bo'lsa-da, u bilan aynan bir tushuncha emas. Obyekt ijtimoiy munosabatlar majmui-ni ifodalasa, predmet esa shu munosabatlar doirasida jismoniy yoki huquqiy jihatdan ta'sir ko'rsatilayotgan konkret narsa yoki hodisani anglatadi. Nazariy jihatdan jinoyat predmeti, odatda, moddiy dunyoga mansub narsalar bilan bog'lanadi. Masalan, o'g'irlik

jinoyatida mol-mulk, giyohvandlik vositalarining noqonuniy muomalasida giyohvand modda yoki qurol-yarog' bilan bog'liq jinoyatlarda qurol jinoyat predmeti sifatida qaraladi. Bunday holatlarda jinoyat sodir etilishi jarayonida aynan shu predmetga bevosita ta'sir ko'rsatiladi. Shu sababli jinoyat predmeti jinoyatni boshqa turdosh jinoyatlardan ajratishda muhim belgi bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, jinoyat predmeti tushunchasi faqat moddiy predmetlar bilan cheklanib qolmaydi, degan yondashuvlar ham mavjud. Ba'zi olimlar ayrim jinoyatlarda insonning o'zi yoki uning tanasi jinoyat predmeti sifatida namoyon bo'lishi mumkinligini ta'kidlaydi. Biroq bunday yondashuvlar jinoyat huquqining asosiy tamoyillari, xususan, insonning huquq subyekti sifatidagi maqomi bilan bog'liq murakkab nazariy masalalarni yuzaga keltiradi. Chunki insonni jinoyat predmeti sifatida ko'rish uning huquqiy maqomini obyekt darajasiga tushirish xavfini tug'diradi.

Jinoyat predmeti tushunchasini jinoyat obyekt bilan adashtirmaslik muhimdir. Obyekt jinoyat sodir etilishi natijasida zarar ko'radigan ijtimoiy munosabatlar majmui bo'lsa, predmet esa shu munosabatlarga ta'sir ko'rsatish vositasi yoki bevosita ta'sir ostida qolayotgan konkret narsa yoki shaxsdir. Masalan, mulkka qarshi jinoyatlarda mulkiy munosabatlar jinoyat obyekt bo'lsa, o'g'irlangan narsa jinoyat predmeti hisoblanadi. Shu jihatdan jinoyat predmeti jinoyat obyekt orqali himoya qilinadigan ijtimoiy munosabatlarga zarar yetkazishning bevosita vositasi yoki markaziy elementi sifatida namoyon bo'ladi. Odam savdosi kabi jinoyatlarda jinoyat predmeti masalasi alohida murakkablik kasb etadi. Chunki bu yerda jinoyatning asosiy harakatlari insonning o'ziga qaratilgandek tuyuladi. Shaxs yollanadi, tashiladi, topshiriladi yoki qabul qilinadi. Tashqi ko'rinishda go'yoki insonning o'zi jinoyat predmeti sifatida namoyon bo'layotgandek ko'rinadi. Biroq bunday talqin ehtiyotkorlik bilan yondashishni talab etadi, chunki jinoyat huquqi

insonni huquq subyekti sifatida e'tirof etadi va uni to'liq huquqiy himoya ostiga oladi. Shu sababli jinoyat predmeti masalasini tahlil qilishda insonning o'zini predmet sifatida ko'rish yoki ko'rmaslik masalasi nazariy va amaliy jihatdan muhimdir. Agar inson jinoyat predmeti sifatida talqin qilinsa, bu uning huquqiy maqomiga zid kelishi mumkin. Boshqa tomondan, odam savdosi jarayonida aybdorning g'ayriqonuniy xatti-harakatlari bevosita shaxsga qaratilganini inkor etib bo'lmaydi. Mazkur o'ziga xoslik odam savdosi tarkibida jinoyat predmeti masalasini alohida, chuqur va ilmiy ehtiyotkorlik bilan tahlil qilish zaruriyatini yuzaga keltiradi. Shunday qilib, jinoyat predmeti tushunchasi jinoyat huquqi nazariyasida muhim ahamiyatga ega bo'lib, u doimo jinoyat obyekt bilan uzviy dialektik bog'liqlikda talqin qilinadi (UNODC, 2022).

Odam savdosi jinoyatida jinoyat predmeti masalasi jinoyat huquqi nazariyasida eng ko'p bahs-munozaralarga sabab bo'layotgan masalalardan biridir. Bu murakkablik, avvalo, mazkur jinoyatning bevosita inson shaxsiga qaratilgani bilan bog'liq. Jinoyatchi tomonidan yollash, tashish, topshirish, yashirish yoki qabul qilish kabi harakatlar aynan odamga nisbatan amalga oshiriladi. Shuning uchun dastlabki qarashda insonning o'zi jinoyat predmeti sifatida namoyon bo'layotgandek ko'rinadi. Biroq bunday talqin jinoyat huquqining asosiy g'oyalari bilan mos keladimi yoki yo'qmi, degan savolni yuzaga keltiradi. An'anaviy jinoyat huquqi nazariyasida jinoyat predmeti ko'proq moddiy dunyo predmetlari bilan bog'lanadi (Aronowitz, 2019). Inson esa huquq subyekti sifatida qaraladi va u jinoyat huquqi tomonidan himoya qilinadigan eng oliy ijtimoiy qadriyat sifatida e'tirof etiladi. Shu sababli insonni jinoyat predmeti sifatida ko'rish uning huquqiy maqomini pasaytirish, uni muomala obyekt darajasiga tushirish xavfini tug'diradi (Van der Anker, 2019). Bu esa jinoyat huquqining insonparvarlik tamoyillariga zid bo'lishi mumkin. Biroq odam savdosi jinoyatining mohiyati aynan shundan

iboratki, jinoyatchi insonni huquq subyekti sifatida emas, balki foyda olish mumkin bo'lgan obyekt sifatida ko'radi. Jinoyatchining ongida jabrlanuvchi shaxs mustaqil huquq va erkinliklarga ega inson sifatida emas, balki sotilishi, topshirilishi yoki ekspluatatsiya qilinishi mumkin bo'lgan "resurs" sifatida namoyon bo'ladi. Shu jihatdan jinoyatchining xatti-harakatlari mazmuni insonni predmet sifatida ko'rishga asoslangan. Bu esa nazariy jihatdan murakkab, ammo real ijtimoiy hodisani aks ettiradi. Mazkur masalaga yondashishda muvozanatni saqlash muhimdir. Insonni jinoyat predmeti sifatida tan olish uni huquqiy himoyadan mahrum qilish degani emas. Aksincha, bu yondashuv odam savdosi jinoyatining ijtimoiy xavfliligini yanada aniqroq ko'rsatish imkonini beradi. Chunki bu jinoyatda shaxsning erkinligi va qadr-qimmatini bilan birga, uning o'zi jinoyatchining noqonuniy muomalasiga tortiladigan markaziy elementga aylanadi. Bu esa odam savdosini boshqa jinoyatlardan ajratib turuvchi muhim belgidir. Shu bilan birga, jinoyat predmeti tushunchasini odam savdosiga tatbiq etishda ehtiyotkorlik talab etiladi. Inson jinoyat predmeti sifatida talqin qilinayotgan bo'lsa ham, u har qanday sharoitda huquq subyekti bo'lib qoladi. Jinoyatchining uni predmet sifatida ko'rish huquqiy jihatdan qabul qilinadigan holat emas, balki jinoyatning mohiyatini ochib beruvchi omil sifatida baholanishi lozim. Boshqacha aytganda, odam savdosida inson jinoyat predmeti sifatida jinoyatchining noqonuniy harakatlari doirasida namoyon bo'ladi, biroq huquqiy nuqtayi nazardan u doimo himoya qilinadigan shaxs maqomida qoladi. Amaliy nuqtayi nazardan bu masalaning to'g'ri hal etilishi jinoyatni malakalashda muhim rol o'ynaydi. Agar insonni jinoyat predmeti sifatida ko'rish mutlaqo rad etilsa, odam savdosining o'ziga xos xususiyatlari yetarlicha ochib berilmasligi mumkin. Aksincha, insonni faqat predmet sifatida talqin qilish esa jinoyat obyekti bilan bog'liq masalalarni soyada qoldirishi mumkin. Shu

sababli odam savdosida jinoyat predmeti masalasini jinoyat obyekti bilan uzviy bog'liq holda ko'rib chiqish eng maqbul yondashuv hisoblanadi. Shuningdek, odam savdosi jinoyatida inson shaxsi jinoyatchining noqonuniy muomalasiga tortiladigan markaziy element sifatida namoyon bo'ladi va shu ma'noda jinoyat predmeti xususiyatlarini o'zida mujassam etadi. Biroq u har qanday holatda ham huquq subyekti bo'lib qoladi va jinoyat huquqi tomonidan himoya qilinadigan eng oliy ijtimoiy qadriyat sifatida e'tirof etiladi. Aynan shu ikki jihatning uyg'unligi odam savdosi jinoyatini nazariy jihatdan to'g'ri anglash imkonini beradi.

Muhokama

Jinoyat huquqi nazariyasida jinoyat obyekti va jinoyat predmeti o'zaro bog'liq, biroq mazmunan turlicha bo'lgan tushunchalardir. Ularning farqini to'g'ri anglash jinoyat tarkibini aniqlash, jinoyatni malakalash va adolatli jazo tayinlash jarayonida muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, odam savdosi kabi murakkab jinoyatlarda mazkur tushunchalarni chalkashtirish sud-tergov amaliyotida jiddiy xatolarga olib kelishi mumkin. Jinoyat obyekti, yuqorida ta'kidlanganidek, jinoyat sodir etilishi natijasida zarar ko'radigan ijtimoiy munosabatlarni ifodalaydi. Bu munosabatlar jinoyat qonuni bilan himoya qilinadi va jamiyat uchun muhim ijtimoiy boyliklarni aks ettiradi. Odam savdosi jinoyatida bunday munosabatlar, avvalo, shaxs erkinligi, inson sha'ni va qadr-qimmatini hamda shaxs daxlsizligi bilan bog'liqdir. Jinoyatchining xatti-harakatlari aynan shu ijtimoiy munosabatlarga tajovuz qiladi va ularni buzadi (Surtees, 2019). Jinoyat predmeti esa jinoyat sodir etilishi jarayonida bevosita ta'sir ko'rsatilayotgan muayyan narsa yoki shaxs bilan bog'liq tushunchadir. Odam savdosi jinoyatida inson shaxsi jinoyatchining noqonuniy muomalasiga tortiladi, yollanadi, tashiladi yoki topshiriladi. Shu ma'noda u jinoyat predmeti xususiyatlarini namoyon etadi. Biroq bu holat insonni huquqiy maqomidan mahrum

qilmaydi, chunki u doimo jinoyat obyekti orqali himoya qilinadigan shaxs bo'lib qoladi. Mazkur farqning amaliy ahamiyati, avvalo, jinoyatni to'g'ri malakalash jarayonida namoyon bo'ladi. Agar jinoyat obyekti va predmeti o'rtasidagi farq aniq ajratilmasa, odam savdosini boshqa shaxsga qarshi qaratilgan jinoyatlardan farqlash qiyinlashadi. Masalan, noqonuniy ozodlikdan mahrum qilish yoki odam o'g'irlash jinoyatlarida ham shaxsga nisbatan noqonuniy harakatlar sodir etiladi. Biroq bu jinoyatlarda asosiy urg'u erkinlikni vaqtincha cheklashga qaratilgan bo'lsa, odam savdosida shaxsdan ekspluatatsiya maqsadida foydalanish ustuvor hisoblanadi. Aynan shu jihat jinoyat obyekti va predmetining o'zaro bog'liqligini to'g'ri talqin qilishni talab etadi. Shuningdek, obyekti va predmetini to'g'ri ajratish jinoyat javobgarlik hajmini belgilashda ham muhimdir.

Odam savdosi jinoyatida shaxs erkinligi va qadr-qimmatiga yetkazilgan zarar darajasi jinoyatning ijtimoiy xavfliligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Jinoyat predmeti sifatida insonning noqonuniy muomalaga tortilishi ushbu jinoyatning muayyan tashqi ko'rinishini ifodalaydi. Shu bois jinoyatning mazmunini to'liq anglash uchun har ikkala tushunchani o'zaro uyg'unlikda ko'rib chiqish zarur. Amaliyotda ba'zan jinoyat obyekti va predmeti o'rtasidagi farq e'tibordan chetda qolishi oqibatida jinoyatni noto'g'ri kvalifikatsiya qilish holatlari uchrab turadi. Masalan, odam savdosi holati majburiy mehnatga jalb qilish yoki noqonuniy ozodlikdan mahrum qilish jinoyatlari bilan cheklanib qolishi mumkin. Bu esa jabrlanuvchining haqiqiy huquqiy maqomini to'liq himoya qilmaslikka olib keladi. Shu sababli jinoyat obyekti va predmeti o'rtasidagi farqni chuqur anglash sud-tergov organlari faoliyatida alohida e'tiborga loyiqdir. Shuningdek, jinoyat obyekti va predmeti o'rtasidagi farqni aniq belgilash odam savdosi jinoyatining huquqiy mohiyatini to'liq ochib berish imkonini yaratadi. Bu yondashuv jinoyatni to'g'ri ma-

lakalash, jinoyat-huquqiy normalarni bir xil qo'llash va jabrlanuvchilarning huquqlarini samarali himoya qilishga xizmat qiladi.

Odam savdosi jinoyatining obyekti va predmeti masalalarini nazariy jihatdan tahlil qilish jarayonida bir qator muammolar va bahsli jihatlar yuzaga chiqadi. Mazkur masalalarning murakkabligi, avvalo, ushbu jinoyatning bevosita inson shaxsiga qaratilgani bilan bog'liq. Bu holat jinoyat huquqi nazariyasining an'anaviy tushunchalarini qayta ko'rib chiqishni talab etadi. Birinchi muhim muammo jinoyat obyekti doirasini aniqlash bilan bog'liq. Ba'zi ilmiy yondashuvlarda odam savdosi jinoyatining asosiy bevosita obyekti sifatida faqat shaxs erkinligi ko'rsatiladi. Boshqa qarashlarga ko'ra esa bu jinoyatda inson qadr-qimmati markaziy o'ringa turadi. Yana ayrim tadqiqotchilar ushbu jinoyatda bir vaqtning o'zida bir nechta ijtimoiy munosabatlar majmui zararlanadi, deb hisoblaydi. Bu yondashuvlarning barchasi ma'lum darajada asosli bo'lsa-da, ularning har biri jinoyatning muayyan jihatini ustuvor deb biladi. Natijada yagona, aniq va umumqabul qilingan nazariy yondashuv shakllanmay qolmoqda.

Ikkinchi muhim bahsli masala jinoyat predmeti bilan bog'liq. Odam savdosida insonning o'zi jinoyat predmeti sifatida qaralishi mumkinmi yoki yo'qmi, degan savol hanuzgacha ilmiy bahslar markazida turibdi. An'anaviy yondashuv insonni faqat jinoyat obyekti orqali himoya qilinadigan subyekt sifatida ko'rsa, boshqa bir qarashlar jinoyatchining harakatlari aynan inson shaxsiga qaratilganini hisobga olib, uni jinoyat predmeti xususiyatlarini namoyon etuvchi element sifatida ko'rishni taklif qiladi. Bu yerda asosiy muammo shundaki, insonni jinoyat predmeti sifatida talqin qilish uning huquqiy maqomini pasaytirish xavfini tug'dirishi mumkin. Uchinchi muammo nazariy qarashlar bilan amaliyot o'rtasidagi tafovut bilan bog'liq. Sud-tergov amaliyotida ko'pincha jinoyatning obyekti va predmeti masalalari chuqur tahlil qilinmay-

di, natijada odam savdosi holatlari baʼzan boshqa jinoyatlar doirasida baholanib ketadi. Masalan, ayrim holatlarda jabrlanuvchining erkinligi vaqtincha cheklangan deb baholanib, jinoyat noqonuniy ozodlikdan mahrum qilish sifatida kvalifikatsiya qilinishi mumkin. Bunda esa odam savdosining ekspluatatsiya maqsadi yetarlicha inobatga olinmaydi. Bu holat jinoyatning ijtimoiy xavfliligini toʻliq aks ettirmaslikka olib keladi. Toʻrtinchi muhim jihat qonunchilik va nazariy yondashuvlar oʻrtasidagi uygʻunlik masalasidir. Jinoyat qonunchiligida odam savdosining tashqi belgilariga eʼtibor qaratilgan boʻlsa-da, uning obyekti va predmeti masalalari koʻproq nazariy talqinga tayanadi. Bu esa huquqni qoʻllash amaliyotida turlicha talqinlarga sabab boʻlishi mumkin. Shu bois jinoyat huquqi nazariyasida ishlab chiqilgan xulosalarni qonunchilikni takomillashtirish jarayonida inobatga olish muhimdir (Gallagher, 2017). Bundan tashqari, xalqaro huquq normalari bilan milliy jinoyat qonunchiligi oʻrtasidagi oʻzaro bogʻliqlik ham muhim ahamiyatga ega. Xalqaro hujjatlarda odam savdosi, avvalo, inson huquqlarini qoʻpol ravishda buzuvchi jinoyat sifatida baholanadi. Bu yondashuv jinoyat obyekti sifatida insonning fundamental huquq va erkinliklarini markazga qoʻyadi. Milliy jinoyat huquqi nazariyasi esa ushbu yondashuvni oʻziga xos tarzda talqin qiladi. Natijada obyekt va predmet masalalarida xalqaro va milliy yondashuvlar oʻrtasida maʼlum tafovutlar yuzaga kelishi mumkin. Shu tariqa, odam savdosi jinoyatining obyekti va predmeti masalalari ilmiy jihatdan hanuzgacha toʻliq va yakdil hal etilmagan soha boʻlib qolmoqda (UNODC, 2022). Ushbu masalalarga aniqlik kiritish jinoyat huquqi nazariyasini boyitish bilan birga, amaliy faoliyatda ham jinoyatlarni toʻgʻri malakalash, bir xil huquqni qoʻllash va inson huquqlarini samarali himoya qilishga xizmat qiladi.

Xulosa

Mazkur maqolada odam savdosi jinoyatining obyekti va predmeti masalalari jinoyat-

huquqiy nuqtayi nazardan kompleks tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida jinoyat huquqi nazariyasida shakllangan umumiy yondashuvlar odam savdosi jinoyatiga tatbiqan koʻrib chiqildi hamda ushbu jinoyatning oʻziga xos xususiyatlari asosida aniqlashtirildi. Olib borilgan tahlillar shuni koʻrsatdiki, odam savdosi jinoyati inson shaxsining eng muhim huquq va erkinliklariga tajovuz qiluvchi ijtimoiy xavfli qilmishlar sirasiga kiradi.

Tadqiqot natijasida odam savdosi jinoyatining bevosita obyekti sifatida, avvalo, shaxs erkinligi bilan bogʻliq ijtimoiy munosabatlar eʼtirof etilishi asoslab berildi. Zero, mazkur jinoyatda jabrlanuvchining oʻz irodasiga muvofiq harakat qilish, yashash joyini tanlash hamda mehnat faoliyatini erkin belgilash imkoniyatlari amalda yoʻqqa chiqariladi. Shu bilan birga, jabrlanuvchining muomala obyekti sifatida koʻrilishi inson shaʼni va qadr-qimmatini jiddiy ravishda tahqirlanadi. Shaxs daxlsizligi bilan bogʻliq munosabatlar esa qoʻshimcha obyekt boʻlib xizmat qiladi va jinoyatning ijtimoiy xavflilik darajasini yanada kuchaytiradi. Jinoyat predmeti masalasini tahlil qilish jarayonida odam savdosida inson shaxsining oʻrni alohida murakkablik kasb etishi aniqlandi. Inson jinoyatchining noqonuniy muomalasiga tortiladigan markaziy element sifatida namoyon boʻlsa-da, u har qanday holatda ham huquq subyekti boʻlib qolaveradi. Shu bois, odam savdosida insonni jinoyat predmeti sifatida talqin qilish shartli va nazariy xarakterda boʻlib, bu jinoyatning asl mohiyatini ochib berishga xizmat qiladi, lekin insonning huquqiy maqomini inkor etmaydi. Mazkur yondashuv jinoyat obyekti va predmetini oʻzaro bogʻliq holda koʻrib chiqish zarurligini koʻrsatadi. Obyekt va predmet oʻrtasidagi farqni aniq belgilash jinoyatni toʻgʻri malakalashda muhim ahamiyatga ega. Odam savdosi jinoyatini shaxsga qarshi qaratilgan boshqa jinoyatlardan farqlashda ekspluatatsiya maqsadi va shaxs erkinligiga tizimli ravishda tajovuz qilinishi hal qiluvchi mezon hisoblanadi (UNODC, 2022).

Shunday qilib, jinoyat obyekti va predmeti masalalarini to'g'ri talqin qilish sud-tergov amaliyotida birkillikni ta'minlashga, jinoyatlarning ijtimoiy xavfliligini to'g'ri baholashga hamda jabrlanuvchilarning huquqlarini samarali himoya qilishga xizmat qiladi. Tadqiqot davomida aniqlangan nazariy bahsli

jihatlarda odam savdosi jinoyatining murakkab va ko'p qirrali huquqiy tabiatini ifodalaydi. Mazkur yo'nalishdagi ilmiy izlanishlar jinoyat huquqining insonparvarlik tamoyillarini mustahkamlashga hamda odam savdosiga qarshi kurashishning huquqiy mexanizmlarini takomillashtirishga yo'naltirilgan.

REFERENGES

1. Abdullayev, A. (2021). Odam savdosiga qarshi kurashning jinoyat-huquqiy asoslari [Criminal-legal basis of combating human trafficking]. *Review of Law Sciences*, (4), 45–52.
2. Allain, J. (2018). *Slavery in international law: Of human exploitation and trafficking*. Martinus Nijhoff Publishers.
3. Aronowitz, A. (2019). *Human trafficking, human misery: The global trade in human beings*. Praeger Security International.
4. Bales, K. (2016). *Modern slavery: The secret world of 27 million people*. Oneworld Publications.
5. Gallagher, A. T. (2017). *The international law of human trafficking*. Cambridge University Press.
6. Kangaspunta, K. (2020). Mapping the inhuman trade: Preliminary findings of the database on trafficking in human beings. *Forum on Crime and Society*, 10(1), 1–16.
7. Laczko, F., & Gramegna, M. (2020). Developing better indicators of human trafficking. *International Migration*, 58(6), 4–17. <https://doi.org/10.1111/imig.12712>
8. Republic of Uzbekistan. (2020, August 17). *O'zbekiston Respublikasining "Odam savdosiga qarshi kurashish to'g'risida"gi Qonuni [On countering human trafficking] (No. LRU-633)*. National Database of Legislation of the Republic of Uzbekistan.
9. Republic of Uzbekistan. (2024). *O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi [Criminal Code of the Republic of Uzbekistan]*. Adolat.
10. Shelley, L. (2018). *Human trafficking: A global perspective*. Cambridge University Press.
11. Surtees, R. (2019). Trafficked persons as victims and witnesses. *Anti-Trafficking Review*, (12), 1–17.
12. UN General Assembly. (2000). *Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in persons, especially women and children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*. United Nations. <https://www.unodc.org>
13. UNODC. (2022). *Global report on trafficking in persons 2022*. United Nations Office on Drugs and Crime. <https://www.unodc.org>
14. UNODC. (2023). *Toolkit to combat trafficking in persons*. United Nations Office on Drugs and Crime. <https://www.unodc.org>
15. Van der Anker, C. (2019). *The political economy of new slavery*. Palgrave Macmillan.
16. Weitzer, R. (2021). Human trafficking and contemporary slavery. *Annual Review of Sociology*, 47, 1–22. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-090320-121655>
17. Ziogiannis, N. (2020). Criminal law responses to trafficking in human beings. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 28(2), 123–142. <https://doi.org/10.1163/15718174-02802003>

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal
Правовой научно-практический журнал
Legal scientific-practical journal

2026-yil 1-son

VOLUME 10 / ISSUE 1 / 2026

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2025.10.1](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS.2025.10.1)